Подписан: Петров
Александр Олегович
DN: C=RU, OU=Директор,
O="МБОУ ""Чиричкасинская
ООШ"" ЦИвильского
района", CN=Петров
Александр Олегович,
E=chirichkasi@mail.ru
Основание: Я являюсь
автором этого документа
Местоположение: место
подписания
Дата: 2021.09.01 16:44:
12+03'00'

Приложение
к адаптированной основной образовательной программе
образования обучающихся с умственной отсталостью
(интеллектуальными нарушениями),
утвержденной приказом
директора МБОУ «Чиричкасинская ООШ»
от 28 августа 2019 г. № 72

АДАПТИРОВАННАЯ РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

образования для обучающихся
с умственной отсталостью (интеллектуальными нарушениями),
вариант 1
предмет «РОДНОЙ ЯЗЫК (ЧУВАШСКИЙ)»

составлена
учителем родного языка и литературы Матвеевой Н. И.

Срок реализации: 5 лет

Ăнлантарса пани

Тăван (чăваш) чĕлхи

Ăнлантарса пани

5-9 классенче вĕрентмелли тăван (чăваш) чĕлхин ĕç программине çĕнĕ стандартпа килĕшÿллĕн тата И.А.Андреев, Г.Н.Семенова, Ю.М.Виноградов çырса хатĕрленĕ чăваш шкулĕсенче 5-9 классенче чăваш чĕлхи вĕрентмелли тĕслĕх программăна (2013 ç.) тĕпе хурса тунă.

Тăван (чăваш) чĕлхине уйрăммăн вĕрентме 5 - 9 классенче 1-ер сехет уйăрнă.

Наци шкулĕнче тăван чĕлхене вĕрентессин **тĕп тĕллевĕсем** çаксем:

- чăваш чĕлхи патшалăх чĕлхи пулнине тĕпе хурса ăна хисеплеме, юратма вĕрентесси;
- чăваш чĕлхине кулленхи пурнăçра усă курмалăх алла илме хатĕрлесси;
- чăвашла пуплевĕн тĕрлĕ тĕсĕпе усă курма, чĕлхе тытăмĕ çинчен пĕлÿ парасси;
- сăмахпа стиль енчен вырăнлă усă курма вĕрентесси.

Шкулачисем валли тăван (чăваш) чĕлхене вĕренмелли кĕнекесем

Шкулачисемваллитăван (чăваш) чĕлхеневĕренмелликĕнекесем

1. Чăваш чĕлхи.5 класс валли / Л.П.Сергеев, Е.А.Андреева, Г.Ф.Брусова. – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2017.

2. Чăваш чĕлхи. 6 класс валли / Л.Г.Петрова, Ю.М.Виноградов. – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2014.

3. Чăваш чĕлхи. 7 класс валли / Ю.М.Виноградов,Л.Г.Петрова. – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2016.

4. Чăваш чĕлхи. 8 класс валли /Ю.М.Виноградов, А.С.Егорова. – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2018.

5. Чăваш чĕлхи. 9 класс валли / Ю.М.Виноградов, А.С.Егорова, Л.Г.Петрова. – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2020.

Вĕренÿ курсне вĕренÿпе методика тата информаци енчен тивĕçтерекен литература

1.Л. П.Сергеев, Г.Ф.Брусова, В.В.Павлов. Диктант тексчĕсен пуххи. 5-9 класĕсенче чăваш чĕлхи вĕрентекен учительсем валли. Чăваш кĕнеке издательстви, 2012.

2. М.Г.Данилова, М.З.Табакова. Сочинени евĕр изложени тексчĕсен пуххи. Чăваш шкулĕн 5-9 класĕсем валли. Шупашкар, 2006.

3. Л.Г.Петрова, В.А.Егорова. Диктант пуххи.5-11 классем валли. Шупашкар, 2006.

4. Е.В.Петрова, Е.А.Майков. Игровые задания по чувашскому языку и литературе. Методическое пособие для преподователей. Чебоксары, 1993.

5. Л.Г.Петрова. Хăнăхтару пуххи. 5 класс валли. Шупашкар, 2009.

Шкул ачисене усă курма сĕнекен литература

Васильева Е.Ф. Синонимсен словарĕ. – Шупашкар, 1983.

Вахрамеева З.Ф., Архипов П.А. Сочинени çырма вĕрентесси. – Шупашкар, 2002.

Виноградов Ю.М., Виноградова Г.М. Орфографи словарĕ. Тĕрĕс çырмалли правилăсем. Вăтам тата аслă шкулта вĕренекенсем вали. – Шупашкар, 2002.

Михайлова З.П. Чăваш чĕлхи. Тĕрĕс çырма вĕренер. – Шупашкар.

Сергеев Л.П. Грамматика вăййисем. – Шупашкар, 1982.

Сергеев Л.П. Фразеологи словарĕ. Вăтам шкулта вĕренекенсем валли. – Шупашкар, 1995.

Сергеев Л.П., Васильева Е.Ф. Омонимсен словарĕ. Вăтам шкул валли. – Шупашкар, 1996.

Сергеев Л.П., Данилова М.Г. Чĕлхе терминĕсен ăнлантаруллă словарĕ. Вăтам шкул валли. – Шупашкар, 1996.

Скворцов М.И. Чăвашла-вырăсла словарь. Вĕренекенсем валли. – Шупашкар, 1989.

Чернов М.Ф. Чăвашла-вырăсла фразеологи словарĕ. – Шупашкар, 1982.

Дисксем (ЦОР):

1. Андреев В.Ю. Электрон вĕренӳ пособийĕсем. 5- 9-мĕш классем валли.

Вĕренӳ результачĕсем
(мĕн пĕлмелле, мĕн пултармалла)

Чăваш чĕлхине вĕреннин результачĕсем виçĕ енлĕ пулмалла**:** харкамлăх результачĕсем (шкул ачи хăйĕншĕн тунисем), пур предмета та вĕренме кирлисем, тăван чĕлхепе хăйĕнпе кăна çыхăннă результатсем.

Харкамлăх(личностные) результачĕсем:

1) тăван чĕлхе чăваш халăхĕн наци пурлăхĕ пулнине, Чăваш Республикинче вырăс чĕлхипе тан патшалăх чĕлхи пулнине ăнланни; тăван чĕлхепе ӳлĕмрен кулленхи пурнăçра, суйласа илнĕ профессире уса курма пултарни;

2) тăван чĕлхене хисеплени; пуплеве куллен-кун аталантарма тăрăшни;

3) шухăшпа туйăма палăртма усă куракан сăмахсем, грамматика хатĕрĕсем пуплевре йышлă пулни; ача хăй пуплевне (калаçнине те, çырнине те) сăнаса тивĕçлĕ хак пама пултарни.

Пур предмета та (метапредметные) вĕренме кирлĕ результатсем:

1) пуплевĕн мĕн пур тĕсĕпе усă курни:

- сăмахпа каласа е çырса пĕлтернĕ информацие тĕрĕс ăнланни;
- вулавăн тĕрлĕ мелĕпе усă курни;
- тĕрлĕ çĕртен (хаçат-журналтан, Интернетран, радиопа телевиденирен т.ыт.те) килекен материал тупма пултарни;
- ку е вăл темăпа çыхăннă материала вуласа е илтсе тупма, пухнă информацие сыхлама, улăштарма тата кирлĕ çĕре çитерме пултарни (информаци çăл куçĕ хаçат-журнал, тĕрлĕрен техника хатĕрĕ пулма пултарать);
- тумалли вĕренӳ ĕçĕн тĕллевне, йĕркине ăнланса илни, ĕç результатне каласа е çырса хаклама пултарни;
- шухăша сăмах вĕççĕн е çырса тĕрĕс уçса пама пултарни;

2) вĕренӳре илнĕ пĕлӳпе, хăнăхупа яланхи пурнăçра усă курни; тăван чĕлхене вĕренсе пухнă пĕлӳпе тата хăнăхупа ытти предметсене (тăван мар чĕлхесене, литературăна т.ыт.те) вĕренме усă курни;

3) калаçнă май, пĕр-пĕр ĕç тунă чух е мĕнле те пулин тавлашуллă ыйтăва сӳтсе явнă чух çынсемпе тĕрлĕ çыхăнăва кĕме хăнăху пурри; пĕр-пĕр йĕркепе иртекен хутшăнура е яланхи калаçура наци культуринче çирĕпленнĕ пуплев нормисене пăхăнни.

Предмета (предметные) вĕреннин результачĕсем:

1) чăваш чĕлхи чăваш халăх чĕлхи, хамăр республикăра патшалăх чĕлхи (вырăс чĕлхипе пĕрле) пулса тăнине ăнланни;

2) тăван чĕлхене пĕлни чăваш культуришĕн, халăх пуласлăхĕшĕн пысăк пĕлтерĕшлĕ пулнине, çавăнпа чĕлхене вĕренме тивĕç пуррине ăнланни;

3) пуплевĕн тĕрлĕ тĕсĕпе усă курма пултарни:

илтнине ăнланни тата вулав хăнăхăвĕ:

- сăмахпа каласа е çырса пĕлтернине (текст тĕллевне, темине, тĕп тата хушма информацине) кирлĕ пек ăнланни;
- стильпе жанр енчен мĕнле пулнине пăхмасăр текста вулавăн тĕрлĕ тĕсĕпе (çиелтен пăхса тухни, паллашмалла пăхса тухни, вĕренни) усă курни;
- вуланă текстăн планне тума пултарни; кĕнекепе, хаçат-журналпа ĕçлеме пĕлни;

- словарьсен тĕрлĕ тĕсĕпе, пĕлкĕчсемпе (вăл шутра электрон носителе кĕртнисемпе) усă курма хăнăху пурри;
- стильпе жанр енчен расна текстсене çын вулани тăрăх ăнланни; аудированин тĕрлĕ тĕсне (тулли ăнланни, тĕп содержанине ăнланни, кирлĕ информацие суйласа илни) алла илни;

сăмах вĕççĕн калани тата çыру:

- итленĕ е вуланă текста пĕр-пĕр виçепе кĕскетсе (улăштармасăр, план туса, тезис хатĕрлесе) каласа пани;
- шухăша сăмахпа каласа тата çырса уçса пама пултарни; текст тытăмне тĕрĕс тытса пыни (логикăлăх, шухăш юхăмĕн йĕркелĕхĕ, çыхăнулăх пурри, темăпа килĕшсе тăни); çыраканнин пурнăçри пулăмсем çинчен, вулани-илтни çинчен хăй шухăшне калама хăнăху пурри;
- сăмахпа каласа е çырса ку е вăл йышши текст хайлама пултарни;
- монологпа диалог тĕсĕсене пĕлни; ачан хăйĕн тантăшĕсем умĕнче кĕске хыпар вуласа пама хăнăху пурри;
- пуплевре литература чĕлхин орфоэпи, лексика, грамматика нормисене тытса пыни; сăмахсемпе пĕлсе усă курни; çырура орфографипе пунктуаци правилисене пăхăнни;
- çынсемпе калаçнă чух пуплев этикетне шута илни; чĕлхе хатĕрĕсем вырăнне пуплев хатĕрĕсемпе (мимикăпа, алă хусканăвĕпе) вырăнлă усă курни;
- кашни хăйĕн пуплевне сăнаса тĕрĕслесе тăма, содержани, чĕлхе енчен, хутшăну тĕллевне пурнăçлас тухăçлăхĕ енчен хаклама пултарни; грамматикăпа пуплев йăнăшĕсене тупма, тӳрлетме пултарни; харпăр хăй тунă текста лайăхлатма тата редакцилеме вăй çитерни;

4) сăмаха фонетика, тытăмĕ, пулăвĕ, лексика енчен тишкерме пĕлни, сăмах майлашăвĕпе предложение синтаксис енчен тишкерни;

5) тăван чĕлхен эстетика функцине ăнланса илни, илемлĕ литература тексчĕсене тишкернĕ май пуплев единицин илемлĕхне курма пĕлни.

Программа содержанийĕ

5 класс

ТĂВАН ЧĔЛХЕ ПУР ЧУХ ХАЛĂХ ТА ПУР . Кӳртĕм урок. (1 сехет)

ПУÇЛАМĂШ КЛАССЕНЧЕ ВĔРЕННИНЕ АСА ИЛСЕ ÇИРĔПЛЕТЕССИ, ХУШСА ВĔРЕНТЕССИ. (5 сехет)

1. Сасă тата сас палли. Алфавитри сас паллисен йĕрки, вĕсен хисепĕ.

Сăмах тытăмĕ, тымар тата аффикссем.

Вĕреннĕ пуплев пайĕсене аса илесси.

Хутсăр предложени, унăн членĕсем.

Пĕр йышши членсем, вĕсем союзсăр е союзсемпе çыхăнни. Пĕр йышши членсене чарăну паллисемпе уйăрасси.

Чĕнӳ сăмахĕсем (обращенисем), вĕсене чарăну паллисемпе уйăрасси.

Тӳрĕ пуплевлĕ предложенисем. Тӳрĕ пуплев автор сăмахĕсем умĕн е хыççăн тăни, чарăну паллисем лартасси.

ФОНЕТИКА. ГРАФИКА. ОРФОГРАФИ *(*14 сехет*)*

1. Уçă сасăсем, вĕсен мăшăрлăхĕ (хытă тата çемçе уçă сасăсем). Вырăсларан йышăннă сăмахсенчи [о] уçă сасă.

Уçă сасăсене палăртакан сас палли сем (**а, ă, е, ĕ, у, ӳ, ç, ы, и, э, ю, я,**).

Ю, я сас палли сем, вĕсем икĕ сасса (***йурă, йухать***) умĕнхи хупă сасă çемçелĕхне ***(выля, Люся)*** палăртни.

Е сас палли икĕ сасса ***(йешĕл, йепле)*** тата [э] сасса палăртни ***(этем, элек)***.

Чăваш чĕлхинчи [й] хупă сасă ытти уçă сасăсем умĕн те тăма пултарни: ***йăмра, йĕлтĕр, йывăр, йӳçĕ, йӳçĕтнĕ, кĕсйи***.

Хупă сасăсем. Ялан янăравлă (в, й, л, ль, м, н, вь, р) тата шавлă хупă сасăсем (к, п, т, х, с, ç, ч, ш).

Хупă сасăсен хытăлăхĕпе çемçелĕхĕ, уçă сасăсенчен килекен çемçелĕх ***(пилеш, кĕлет, тĕлĕк)***, уçă сасăсенчен килмен çемçелĕх ***(халь, выльăх, супăнь, курать, юрать).***
Хупă сасăсем вăрăммăн илтĕнни, вĕсене çырура палăртасси ***(кулă — кулли, ырă — ырри, ахаль — ахальлĕн***т.ыт.).
Вырăс чĕлхинчен йышăнакан сăмахсенчи хупă сасăсен хытăлăхĕпе çемçелĕхĕ, вĕсене çырура палăртасси.
Икĕ пĕрешкел сасăпа вĕçленекен сăмахсене çырасси ***(металл — металăн, металшăн, класс — класра, класăн***т.ыт.те).
Вырăсларан çыру урлă йышăнакан сăмахсенче б, г, д, ж, з, ф, ц, щ, ӳ сас паллисене çырасси.
Ударени (пусăм). Чăваш сăмахĕсенчи ударени йĕрки.
Вырăс чĕлхинчен йышăнакан сăмахсенчи ударени.
Уçă сасăсемпе хупă сасăсем сăмахран тухса ӳкни: ***эпĕ — эп, эсĕ — эс, вунă — вун, пурăн — пурнăç, тăхлачă — тăхлач, пар — патăм, панă; тăр — тăтăм, тăнă.***
Сасăсен ылмашăвĕ ***(хут — хучĕ, тетрадь — тетрачĕ).***
*Чăваш чĕлхинчи сасăсемпе вырăс чĕлхинчи сасăсем, вĕсен пĕр пеклĕхĕпе уйрăмлăхĕсем.
*Чăваш сăмахĕсенчи ударенипе вырăс сăмахĕсенчи ударени.
II. Орфографипе орфоэпи нормисене çирĕплетессипе ĕçлесси. Хупă сасăсен çемçелĕхне тăван сăмахсенче тата вырăс чĕлхинчен йышăнакан сăмахсенче çырура тĕрĕс палăртасси. Шавлă хупă сасăсен янăравлăхĕпе янăравсăрлăхне çырура тĕрĕс палăртасси. Хăнăхусене çирĕплетесси.
Сăмахсене тĕрĕс ударенипе калама хăнăхтарасси.
Орфографи словарĕпе тата правилисемпе усă курма хăнăхтарасси.
Алфавита пăхмасăр калама вĕрентесси. Сăмахсенче алфавитпа çырма вĕрентесси.

2.

ЛЕКСИКА *(9 сехет)*

1. Лексика — чĕлхери сăмахсен пуххи. Лексика пурнăçри улшăнусемпе тачă çыхăнни. Кивелнĕ е кивелсе пыракан сăмахсем, ***кӳнтелен «свидетель», чуптар***(лаша тĕсĕ), ***шупăр, йĕлен***т.ыт. Çĕнĕ сăмахсем, ***ентешлĕх***(пĕр енчисем), ***юлташлăх «товарищество», ĕçтеш, ентеш, интернет, продюссер, коммерци, компьютер, фирма, слайд, ипотека***т.ыт.
Сăмах пĕлтерĕшĕ. Нумай пĕлтерĕшлĕ сăмахсем. Сăмахсен тӳрĕ тата куçăмлă пĕлтерĕшĕсем. Ютран йышăннă сăмахсем, араб е перс сăмахĕсем, мари сăмахĕсем. Вырăссенчен йышăннă сăмахсем, калаçупа йышăннисем ***(витре, пĕремĕк, пĕрене, пăрăс, кĕрепле, чиркӳ***т.ыт.). Çырупа йышăннисем ***(костюм, галстук, пальто, район, область, тетрадь, блокнот, магазин***т.ыт.). Калаçупа кĕнисемпе çырупа кĕнисене çырура палăртасси. Синонимсем, антонимсем, омонимсем. Ятарлă сăмахсем (профессионализмсем). *Диалект сăмахĕсем. Литература нормине пăхăнман сăмахсем ***(ан палка, лăпăртат, епреме),***киревсĕр сăмахсем.
II. Калаçу мĕнле лару-тăрура (кампа, хăçан, ăçта) иртнине кура сăмахсемпе вырăнлă усă курма хăнхтарасси ***(Хăна килсен аш пиçет; Çук çын укçи тăрнан кăшкăрать; Çук — вăрçтарать, пур — култарать***т.ыт.те.). Ваттисен сăмахĕсемпе, каларăшсемпе паллаштарасси, вĕсемпе тĕрĕс усă курма хăнăхтарасси. Синонимсемпе антонимсене тупма, вĕсемпе пуплевре усă курма вĕрентесси. Тĕрлĕ йышши словарьсемпе (орфографи словарĕпе, синоним словарĕпе, чăвашла-вырăсла е вырăсла-чăвашла словарьпе) паллаштарасси, вĕсемпе усă курма вĕрентесси. Пĕлтерĕш тăрăх сăмахсене ушкăнлама хăнăхтарасси (тĕслĕхрен, апат-çимĕç, пахча çимĕç, çи-пуç, йывăç, кайăк-кĕшĕк, тырă-пулă ячĕсем), çав сăмахсемпе пуплевре тĕрĕс усă курма вĕрентесси (сăмахран, ***чĕкеç чĕвĕлтетет, çерçи чĕриклетет, курак краклатать, çăхан кранклатать, куккук авăтать, карăш (путене) авăтать, шăпчăк (тăри, шăнкăрч)*** юрлать т.ыт.те.

СĂМАХ ТЫТĂМĔПЕ ПУЛĂВĔ. ОРФОГРАФИ *(5 сехет)*

1. Сăмах тымарĕ. Аффикссем — сăмах тăваканнисем тата сăмаха улăштараканнисем.

Сăмаха улăштаракан аффикссем ҫěнě сăмах тума пултарни: ***каярахпа, тăхтарахпа, каҫпа, ирпе; лěмрен, авалтан; пěрерěн, виҫшерěн; кăмăллăн, хаярrăн, ҫиллессěн*** т. ыт.те.
Мăшăр сăмахсем, вěсене тěрěс ҫырасси.
Икě хут калакан сăмахсене тěрěс ҫырасси.
Хутлă сăмахсем, вěсен тěсěсем, тěрěс ҫырасси.
Сăмах ырăнěнче ҫўрекен пěрлешўсем, вěсен тěсěсем, тěрěс ҫырасси, ят пěрлешўсем (***куҫ харши, пит ҫăмарти, тур палли, кача пўрне, ҫěнě ҫын, упа сарри***т.ыт.); глагол пěрлешўсем ***(ырă ту, кăмăл ту, усал ту, ҫула ҫит, пěве кěр, тăлăха юл, ҫука юл; такăнса ўк, чирлесе ўк, хăраса ўк, ватăлса кай, ватăлса ҫит , т.ыт***те).
II. Ҫěнě сăмаха сăмах форминчен уйăрма вěренесси (тěслěхрен, ***пулăш — пулăшать, пулăшакан, пулăшни***— сăмах формисем;***пулăшу, пулăшуҫă*** — ҫěнě сăмахсем).
Тăтшрах тěл пулакан аффикссем хушса ҫěнě (иккěмěшле) сăмахсем тăвасси, вěсемпе пуплевре усă курасси.
Словарьсенче ***йăлана кěр, ўте кěр, татăлса ан, ҫакăнса тăр***евěр пěрлешўсене тупма хăнăхасси. Ҫав пěрлешўсене пуплеве кěртесси, калаҫура асăрхама вěренесси.
Сăмах пулăвěпе ҫыханнă орфографи хăнăхăвěсене ҫирěплетесси ***(хăю — хăюлăх, хăюллă; хастар — хастаррăн; вырт — вырттар, ирт — ирттер***т. ыт. т.).
Сăмахсенче пěрле, уйăрм тата дефиспа ҫырмалли правилăсене ҫирěплетесси.

Сехетсен шучě

№ п.п	**Пайсем**	**Сехет шучě**	**Тěрěслев ěҫě**	**Ҫыхăнуллă пуплеве аталантарасси**
1	Тăван чěлхе пур чух халăх та пур (кўртěм урок)	1	-	-
2	Пуҫламăш классенче вěреннине аса илсе ҫирěплетесси, хушса вěрентесси	5	1	
3	Фонетика, графика, орфографи	14	1	1
4	Лексика. Пуплев тата хутшăну. Пуплев ěҫě-хěлě. Текст.	9		1
5	Сăмах тытăмěпе пулăвě, орфографи	5	1	
	Пěтěмпе	34	3	2

6 класс

Тăван чěлхе- пěлў ҫăл куҫě (1 сехет)
5 КЛАСРА ВĚРЕННИНЕ АСА ИЛНИ (3 сехет)
Текст тěсěсем: калав, сăнлав, ăслав.
Тўрě пуплевлě предложенисем, вěсене ҫырасси.
Пěр йышши членсем, вěсене чарăну паллисемпе уйăрасси.
Уҫă сасăсем, вěсен мăшăрлăхě (хытă тата ҫемҫе уҫă сасăсем). Вырăсларан йышăннă сăмахсенчи [о] уҫă сасă.
Хупă сасăсем, вěсен янравлăхě, хытăлăхěпе янравлăхě.

МОРФОЛОГИПЕ ОРФОГРАФИ. ЯПАЛА ЯЧĚСЕМ (9 сехет)

Чĕлхери сăмахсен ушкăнĕсем.

Тулли пĕлтерĕшлĕ, пулăшу пелтерĕшлĕ пуплев пайĕсем. Пуплев пайĕсем виçĕ пысăк ушкăна уйрăлни (хăй пĕлтерĕшлĕ сăмахсем, пулăшу сăмахĕсем, междометисем). Пирĕн чĕлхере хăй пĕлтерĕшлĕ хăш-пĕр сăмах тулли тата тулли мар пĕлтерĕшпе çӳреме пултарни..Çакă пирĕн чĕлхен пысăк уйрăмлăхĕ пу

Япала яч.сен п.лтер.ш.: морфологи паллисем: синтактис уйрёмлёх.сем?

Пайёр ятсемпе пайёр мар ятсем?

Япала яч.сен хисеп.сем - п.ррелл. тата нумайлё хисеп? Хисеп тёрёх улшёнман ятсем? П.ррелл. хисеп.н пуплеври уйрёмлёх.сем?

Нумайлăха палёртмалли мелсем: *ял - ялсем; ял-ял вит.р тухрăмăр; чылай çын: чылайăшĕ, ытларахăшĕ.* (лексика мелĕ).

Япала яч.сен пулёв.% аффикссем: ик. хут калани *(=ине-=ине)*: мёшёрлатни (*с.тел-пукан: апат-=им.=: иртен-=\рен*)? Япала яч. тёвакан тухё=лёрах аффикссем% ***-лёх(-л.х): -=ё(-=.): -у(-\): -ё=(-.=): -ём(-.м)*** т?ыт?

Япала яч.сен в.=лен.в.? В.=лен\ри уйрёмлёхсем?

Камёнлёха палёртмалли мелсем? Камёнлёх формисем (сёпатсемпе хисепсем)?

Камёнлёх формисенчи япала яч.сен в.=лен.в.: в.сене т.р.с =ырасси?

Камёнлёх форми (3-м.ш сёпат) =ыхёнёва палёртма пултарни% *к.т\ ачи: шкул ачи: пу= тутри: мёй тутри?*

-Ри (-ти: -чи): -хи: -лё(-л.): -сёр(-с.р): -ла(-ле): -серен: -чен аффикслё япала яч.сем: в.сене паллё яч.семпе наречисенчен уйёрасси?

Тулли мар п.лтер.шл. япала яч.сем% *т.л: пат: ум: хы=: ай: =и: =ум: =.р*(каланё =.рте) т?ыт? Хёш-п.р япала яч.сем тулли мар п.лтер.шпе те: тулли п.лтер.шпе те =\реме пултарни (*вёхёт: самант: хушё: =ул: кун: сехет* т?ыт?)

Вырёс ч.лхинчен йышёкан япала яч.сен в.=лен.в.: в.=лен\ формисене т.р.с =ырасси?

II? Т.рл. пуплев пай.нчи сёмахсенчен тухё=лё аффиксем хушса япала яч.сем тёвасси% *ут-ём: ир.к-л.х: ч.н-\: тух-ё=* т?ыт?те?

Тымар =умне хушёнакан аффикссен ярёмне уйёрасси% *пу=-ар-у-лёх: тух-ё=-лёх: =.н-тер-\-=.-сем?*

Икк.м.шле япала яч.сен стиль п.лтер.ш.пе уйрёмлёх.сене асёрхама хёнёхтарасси (*п.л\-п.л\л.х: чётём-чётёмлёх: тав=ёру-тав=ёрулёх*)?

Япала яч.сен пуплеври вырён.пе п.лтер.шне сёнасси (*чул турттар: чул к.пер; эрне иртр.: теп.р эрнерен*)?

Япала яч.сен хисеп формисемпе т.р.с усё курма хёнёхтарасси% *ку=па пёх: хёлхупа итле (ку=усемпе: хёлхусемпе* мар*): нумай =ын (=ынсем* мар*): пахчара т.рл. =им.= (=им.=сем* мар*) \сет: хёнёхтару к.неки (хёнёхтарусен* мар*)* т?ыт?те?

Камёнлёх формисен стиль уйрёмлёх.семпе паллаштарасси (*анне-анне=.м: пепке-пепке=.м: чунём-чунём=ём*)?

Таврари пайёр ятсене (топонимсемпе авалхи =ын яч.сене) пухасси: в.сен п.лтер.ш.сене т.пчеме

ПАЛЛĂ Я ЧЁСЕМ (3 сехет)

I? Паллё яч.сенп.лтер.ш.: морфологи паллисемпе синтаксис уйрёмлёх.сем?

Паллё яч.сен пахалёх ви=ине кётартакан формисем% т.п форма (*ватё: =амрёк*): танлаштару форми (*ватёрах: =амрёкрах*): вёйлё форма (*пит. ватё: чи ватё: шутсёр ватё: чи =амрёк: =ап-=амрёк: ытла та =амрёк*)? +ав формёсене тумалли мелсем? Танлаштару тата вёйлё формёри паллё яч.сене т.р.с =ырасси?

Икк.м.шле паллё яч.сем: в.сен пулёв.%*=ывёхри: паянхи: =.рлехи: п.рлехи* - паллё яч.сем; *хулари: шкулти: Ет.рнери: Хусанти* - япала яч.сем? *Вырёнлё: вырёнсёр: черетл.: черетс.р* - паллё яч.сем: *ик. вырёнлё купе: ви=. ч\речелл. п\л.м* - япала яч.сем?

Пахалёха хакланине палёртакан паллё яч.сем% *п.ч.к - п.к=.: имшер - имшеркке: =ёмёл - =ёмёлттай?*

Паллё яч.сем *–и: -скер* аффиксем йышённи: =ав аффикслё формёсен улшёнёв.: в.сене т.р.с =ырасси?

Паллё яч.сен пуплеври вырён.: в.сем япала яч. ум.нче *(кёвак п.л.т):* япала яч. вырён.нче *(ку= хитрине юратать; ырёран ырман те==.):* глагол =ум.нче =\реме пултарни *(сёмаха т.р.с кала)?*

Тулли мар п.лтер.шл. паллё яч.сем *(вёрман вит.р: хулапа юнашар: =ул тёрёх: урам урлё):* в.сем тулли п.лтер.шпе те =\реме пултарни *(=ил вит.р в.рет: юнашар кил: тёрёх пёхса утать: урлё урам)?*

II? Паллё яч.семпе пуплевре ч.лхе ир.к панё пек усё курма хёнёхтарасси *(лайёх пурнё=: лайёх пурён: лайёх в.рен)?*

Паллё яч.сен *–и* аффикслё формипе пуплевре вырёнлё усё курасси (*+.нни киввине =.нтерет; Ваттин в.рентес пулать: =амрёккин итлес пулать*)?

Вёйлё пахалёха т.рл. мелпе палёртма в.рентесси (*пуян - пит. пуян: шутсёр пуян: =ав тери пуян: калама =ук пуян: =.рме пуян; таса _ тап-таса: =ав тери таса: тасаран таса*)?

Паллё яч.сене п.лтер.ш тёрёх ушкёнласси% т.се палёртаканнисем (*сарё: хёмёр: к.рен: шупка* т?ыт?): =ынна тулашран сёнлаканнисем *(вёрём: лутра: патвар: к.рнекл.: япшар: чипер: ырхан: имшер: тёсланкё: шуранка* т?ыт?*):* кёмёлне кура сёнлаканнисем *(ырё: усал: хаяр: йёваш: таравват: =иллес: айван* т?ыт?те*)?*

ХИСЕП ЯЧЁСЕМ (2 сехет)

I? Хисеп яч.сен п.т.м.шлепаллисем% п.лтер.ш.: морфологипе синтаксис уйрёмлёх.сем?

Тулли тата вак хисепсем? Хисеп яч.сен ушкён.сем% шут хисеп.сем: й.рке хисеп.сем: вале=\ хисеп.сем: п.т.млет\ хисеп.сем: в.сен паллёрах уйрёмлёх.сем: пуплеври вырён.?

Шут хисеп.сен тулли тата к.ске формисем?

Шут хисеп.сем ***–ри (-ти)*** аффикс йышённи *(вуннёри шёллём: =ир.м ви==.ри аппа: вётёрти ар=ын: =итм.лти асатте)?*

Хисеп яч.сен в.=лен.в.: в.=лен\ри уйрёмлёхсем?

Хисеп яч.сене т.р.с =ырасси?

II? Хисеп яч.семпе т.р.с усё курасси% *(вуннём.ш мартра мар: мартён вуннём.ш.нче)?* П.т.млет\ хисеп.н формисемпе пуплевре т.р.с усё курасси *(эпир икс.м.р: эсир икс.р: в.сем икк.ш.**е местоименис.р% *икс.м.р: икс.р: икк.ш.: эпир икк.н .=лер.м.р: эсир ви==.н пурёнатёр)?*

Хисеп яч.сен пуплеври синонимлёх.пе паллаштарасси *(=ичч.ри ача - =ич. =улти ача: =.р =улти е =.р =улхи юман)?*

МЕСТОИМЕНИСЕМ (5 сехет)

I? Местоименисен п.лтер.ш.: морфологи паллисем: синтаксис уйрёмлёх.сем?

Местоимени ушкён.сем (п.т.м.шле паллаштарасси)?

Местоименисен в.=лен.в.? Местоименисене т.р.с =ырасси?

II? П.лтер.шне кура местоименисемпе пуплевре т.р.с усё курасси%*п\ртре такам пур - п\ртре такам та пур -п\ртре никам та =ук* кантёкран такам шаккар. (кам та пулин* мар*):* *манён кампа та пулин кала=ас килч. (такампа та пулин* мар*): пир.н пата (е патёмёра): сир.н пата (е патёра): (пир.н патне: сир.н патне: ман патне: сан патне мар)?*

Синонимлё местоименисемпе т.р.с усё курасси% *ку ялта - =ак ялта* =ак =ын - =акскер*ним - ним.н - нимскер: ним.нскер* кун пек - кун ев.р – кунашкал* сан пек - сан ев.р – санашкал* ун пек – унашкал* леш - хайхи - хайхискер?*

НАРЕЧИ (3 сехет)

I? Наречин п.лтер.ш.**:** в.сенеуйёрмалли паллёсем? Наречисен пулёв.?

Наречипе япала яч.: наречипе паллё яч.: наречипе деепричасти?

Наречисене т.р.с =ырасси?

II? Кала=ура тата =ырура синоним тата антоним наречисемпе усё курасси (*п.рмай - ялан - п.рехмай* нарастаран – айёпсёр* хёвёрт – хулен - май.пен - ерипен*)

Наречипе ытти пуплев пай.сен синонимлёх. (*васкаса – васкавлён* хуллен - васкамасёр*)?

ЕВЁРЛЕВ СĂМАХĔСЕМ (1 сехет)

I? Ев.рлевсен п.лтер.ш.: пуплеври вырён.? Ев.рлевсен т.с.сем% сасё ев.рлев.сем: сёнар ев.рлев.сем?

Ев.рлев.сен вариантлёх. (*шёлтёр-шёлтёр – шёлтёр-шалтёр* ш.п.р-ш.п.р: шеп.р-шеп.р: шапёр-шапёр (=умёр*)? Вариантсен п.лтер.ш. улшёнма пултарни?

Ев.рлевсенчен ытти пуплев пай.сенчи сёмахсем пулни (*лёпёртат: л.п.ртет: танкёлтат: т.нк.лтет* лёпёрти: ахёлти: якёлти*): =ав сёмахсен стиль уйрёмлёх.сем?

II? Ев.рлевсене т.р.с =ырасси? Ев.рлевсемпе кала=ура тата =ырура м.нлерех усё курнине сёнасси?

П.лтер.шне тата пуплев стильне кура ев.рлевсемпе вырёнлё усё курма в.рентесси?

ГЛАГОЛСЕМ. ГЛАГОЛĂН СĂПАТЛĂ ФОРМИСЕМ (7 сехет)

I. Глагол пĕлтерĕшĕ: тулашри паллисем. Глагол тĕпĕ. Глаголшăн вăл пуçламăш (е словарь форми) пулни.

Глаголăн пулаю форми (*пĕлтĕм – пĕлейрĕм: пĕлеймерĕм*).

Кăтарту наклоненийĕ: вăхăт: сăпат: хисеп тăрăх улшăнни.

Кăтарту наклоненийĕ: унăн вăхăчĕсем: хальхи вăхăт: иртнĕ вăхăт: пулас вăхăт. Иртнĕ вăхăт формисем: пĕрре иртнĕ вăхăт *(куртăм: куртăн: курчĕ):* темиçе иртнĕ вăхăт (*курăттăм: курăттăн: курăтчĕ*). Кăтарту наклоненийĕнчи глаголсене тĕрĕс çырасси.

Хушу наклоненийĕн формисене тĕрĕс çырасси *(кайччăр: вулаччăр – кайччĕр: вулаччĕр* мар*).*

Ĕмĕт наклоненийĕ: вĕсене тĕрĕс çырасси.

Килĕшӳ наклоненийĕ: унăн пĕлтерĕшĕ: сăпатланăвĕ. Сăпатлану формисене тĕрĕс çырасси.

Глагол формисен пĕлтерĕшĕ улшăнни.

II. Глаголăн сăпатлă формисемпе вырăнлă усă курасси. Глаголсене пĕлтерĕш тăрăх ушкăнласси: ĕçе-хĕле кăтартаканнисем (*ĕçле: тăрăш: пултар: ӳркен: ерç*): куçăм глаголĕсем (*кĕр: тух: кай: кил: ирт: чуп: ут* т.ыт.): тăрăма кăтартаканнисем (*лар: тăр: вырт: кан: çывăр: тĕлĕр: чирле* т.ыт.): кăмăл-туйăм глаголĕсем (*сав: юрат: сивле: тирке: кăмăлла: пăшăрхан: кулян* т.ыт.): пуплев глаголĕсем (*калаç: пупле: сăмахла: ыйт: тавăр: чĕн: шарла* т.ыт.).

Глаголăн синонимĕсене е синонимлă формисене тупасси: вĕсемпе вырăнлă усă курма хăнăхтарасси (*Эпĕ малалла утрăм – вăл килелле уттарчĕ; хирĕç чĕнмерĕ – хирĕç нимĕн те шарламарĕ – хирĕç сăмах хушмарĕ*).

Глаголăн стиль уйрăмлăхĕсене палăртасси: *ут – уттар: кай – кайтар: танкка: танкăлтат; калаç – павра: сӳпĕлтет: лăпăртат* т.ыт.

Сехетсен шучĕ

№ й.	Пайсем	**Сехет шучĕ**	**Тĕрĕслев ĕçĕ**	**Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси**
1	Тăван чĕлхе — пĕлӳ çăл куçĕ	1	-	-
2	5-мĕш класра вĕреннине аса илни	3		
3	Морфологипе орфографи Япала ячĕсем	9		1

4	Паллă ячĕсем	3		
5	Хисеп ячĕсем	2	1	
6	Местоименисем	5		
7	Наречи	3	1	
8	Евĕрлев сăмахĕсем	1		
9	Глаголсем. Глаголăн сăпатлă формисем.	7	1	
	Пĕтĕмпе	34	3	1

7 класс

Чăваш чĕлхи – тĕрĕк чĕлхисенчен пĕри. Кўртĕм калаçу (1 сехет)

6 класра вĕреннине аса илесси (3 сехет)

Япала ячĕсен пуплеври тăтăшлăхĕ, вĕсем паллă ячĕ пек те, наречи пек те çўреме пултарни.Паллă ячĕ. Хисеп ячĕ. Местоимени.

Глагол

Глаголăн сăпатсăр формисем (9 сехет)

Причасти.

Хальхи причасти, унăн формисем. Хальхи причасти – и, - скер аффикссем йышăнни.

Иртнĕ причасти, унăн çуклă форми, пуплеври вырăнĕ.

Иртнĕ причасти – и тата – скер аффикс йышăнни.

Пулас причасти, унăн çуклă формисем тата хăш-пĕр падеж формисем. Пулас причастин – шăн, - шĕн аффикслă форми, унăн пуплеври вырăнĕпе пĕлтерĕшĕ.

Пулас причасттин пуплеври вырăнĕпе тăтăшлăхĕ. Хальхи, иртнĕ, пулас причастисен пул глаголлă пĕрлешĕвĕсем.

Пулмалли причасти, унăн формисем, пуплеври вырăнĕ.

Иртнĕ причастипе тата пĕрре иртнĕ вăхăт формисемпе пуплевре вырăнлă усă курасси.

Деепричасти .

Деепричасти пĕлтерĕшĕ, унăн уйрăмлăхĕсем, пуплеври вырăнĕ.

Тăтăшрах тĕл пулакан деепричасти формисем, вĕсен вариантлăхĕ.

Деепричастипе синонимлă формăсем, вĕсемпе вырăнлă усă курасси.

Инфинитив.

Инфинитив формисем. Вĕсен пуплеври вырăнĕ. Чăваш чĕлхинчи инфинитивпа вырăс чĕлхинчи инфинитив, вĕсен уйрăмлăхĕ.

Пулăшу пĕлтерĕшлĕ пуплев пайĕсем (15 сехет)

Хыçсăмахсен пĕлтерĕшĕпе уйрăмлăхĕсем.

Союзсен пĕлтерĕшĕпе пуплеври вырăнĕ. Сыпăнуллă тата пăхăнуллă союзсем, вĕсен уйрăмлăхĕ, ушкăнĕсем.

Сыпăнуллă союзсемпе наречисем. Татăксем.

Пăхăнуллă союзсем.

Союзсемпе пуплевре тĕрĕс усă курасси. Союзпа синонимлă формăсемпе вырăнлă усă курасси.

Татăксен пĕлтерĕшĕ, уйрăмлăхĕсем. Татăксене тĕрĕс çырасси.

Татăксем предложени содержанийĕпе тата унăн тытăмĕпе çыхăннине ăнланма хăнăхтарасси.

Междометисен ытти пуплев пайĕсем хушшинчи вырăнĕ.

Междометисенне тĕрĕс çырасси, вĕсем хыççăн чарăну пали лартасси.

Пуплевре междометисемпе вырăнлă усă курма хăнăхтарасси.

Синтаксис тата пунктуации (3 сехет).

Предложенипе сăмах майлашăвĕ – пĕлтерĕшлĕ сыпăксем. Предложенири сăмахсен çыхăнăвĕ.

Сăмах майлашăвĕн тытăмĕ. Ансăр тата анлă сăмах майлашăвĕсем.

Пурлă тата çуклă предложенисем.

Ыйтуллă тата ыйтусăр предложенисем.

6-мĕш тата 7-мĕш классенче вĕреннине аса илесси (3 сехет)

№ п.п	Пайсем	Сехет шучĕ	Тĕрĕслев ĕçĕ	Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси
1	Кӳртĕм калаçу. Тăван чĕлхе чуна çĕклет.	1	-	-
2	6 класра вĕреннине аса илни	3	1	
3	Глаголăн сăпатсăр формисем	9	1	1
4	Пулăшу пĕлтерĕшлĕ пуплев пайĕсем	15	1	1
5	Синтаксис тата пунктуаци	3		1
6	6-мĕш тата 7-мĕш классенче вĕреннине аса илесси	3	1	
	Пурĕ	34	4	3

8 класс

Кӳртĕм калаçу. Тăван чĕлхе – асаттесен пехилĕ (1 сехет)

7 класра вĕреннине аса илни (2 сехет)

Предложени тата сăмах майлашăвĕ. Анлă, ансăр сăмах майлашăвĕсем. Текст.

Тĕп членсемпе кĕçĕн членсем (12 сехет)

Хутсăр предложенин грамматика тытăмĕ. Предложени членĕсем. Тĕп членсемпе (подлежащи, сказуемăй) кĕçĕн членсем (определени, дополнени, обстоятельство). Подлежащипе сказуемăй ушкăнĕсем, вĕсен хушшине тире лартасси.

Кăткăсланнă хутсăр предложенисем (6 сехет)

Пер йышши членсем. Союзсемпе çыхăнакан пĕр йышши членсем.Пĕр йышши членсем çумĕнчи пĕтĕмлетӳ сăмахĕсем.Чĕнӳ. Анлă тата ансăр чĕнӳ. Кӳртĕм сăмахсемпе кӳртĕм предложенисем, вĕсене чарăну паллисемпе уйăрасси. Тулли мар предложенисем.

Урăх çын сăмахĕсене пĕлтермелли мелсем (5 сехет).

Тӳрĕ тата тӳрĕ мар пуплевлĕ предложенисем. Тӳрĕ пуплевлĕ предложенисенче тӳрĕ пуплевпе автор сăмахĕсем епле вырнаçни. Диалог, ăна çырура йĕркелесси.

Тӳрĕ пуплевлĕ предложенисенче чарăну палли лартасси.Тӳрĕ пуплеве автор сăмахĕсемпе çыхăнтаракан глаголсем.

Цитата, ăна чарăну паллисемпе палăртасси.

Хутлă предложени (6 сехет)

Хутлă предложени çинчен пĕтĕмĕшле ăнлантарасси. Хутлă предложение хутсăррисенчен уйăрмалли тĕп паллă. Хутлă предложенири хутсăр предложенисене çыхăнтаракан мелсем(союз, союзла сăмах, хыç сăмах, аффикс, пайĕсен вырăне-йĕрки, интонаци). Хутлă предложенисен тĕсĕсем (çыхăну паллисĕр, сыпăнуллă, пăхăнуллă).

Çыхăну паллисĕр хутлă предложенисем.Çыхăну паллисĕр хутлă предложенисенче чарăну паллисем лартасси.

8 класра вĕреннине аса илни (2 сехет)

№ п.п	**Пайсем**	**Сехет шучĕ**	**Тĕрĕслев ĕçĕ**	**Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси**
1	Кӳртĕм калаçу. Тăван чĕлхе –	1	-	-

	асаттесен пехилĕ			
2	7 класра вĕреннине аса илни	3	1	
3	Тĕп членсемпе кĕҫĕн членсем	12	1	1
4	Кăткăсланнă хутсăр предложенисем	6		
5	Урăх ҫын сăмахĕсене пĕлтермелли мелсем	5	1	
6	Хутлă предложени	6		
7	8 класра вĕреннине аса илни	2	1	
	Пурĕ	34	4	1

9 класс

Чăваша чăваш чĕлхи кирлĕ (калаҫу) (1 сех)

8 класра вĕреннине аса илни (4сех.)

Сыпăнуллă хутлă предложени (4 сехет)

1. Сыпăнуллă хутлă предложенири хутсăр предложенисене ҫыхăнтаракан союзсем. Чарăну паллисем лартасси.

2. Сыпăнуллă хутла предложенисене тĕрĕс интонаципе вуласси. Пĕр текстах тĕрлĕ мелсемпе ҫыхăнакан хутсăр предлженисемпе йеркелесе текст ритмипе стилĕ еплерех улшăннине сăнасси

Пăхăнуллă хутлă предложенисем (16 сехет)

1. Пахăнуллă хутлă предложени пайĕсем: тĕп предложени, пăхăнуллă предложени. Вĕсене ҫыхăнтаракан мелсем: союзсем, союзла сăмахсем, хыҫсăмахсем, аффикссем, вырăнĕ йĕрки.

Пăхăнуллă предложенисен пĕлтерĕшлĕ ушкăнĕсем. Кашни пĕлтерĕш ҫыхăну мелĕсене хăйне кура ыйтни.

Хаш-пĕр пăхăнуллă хутлă предложенисем тытăмĕпе хутсăр предложении енне туртăнни.

Пăхăнуллă предложенин хутлă предложенири вырăнĕ.

Пахăнуллă предложении тĕп предложение пĕтĕмĕшлĕн е унăн пĕр-пĕр пайне кăна ăнлантарни. Ҫак уйрăмлăх хутлă пĕрлĕхĕн интонацийĕнчен те палăртни.

Пăхăнуллă предложении туллии мар пĕлтерĕшлĕ сăмаха ăнлантарса содержании енчен унпа пĕрлешсе кайни.

Пăхăнуллă хутлă предложенинче чарăну палли лартасси.

Кăткăс тытăмлă хутлă предложенисем (6 сехет)

Хутлă предложенинчи хутсăр предложенисем тĕрлĕ мелпе ҫыхăнни (кăткăс тытăмлă хутлă предложенисем).

Пăхăнуллă хутлă предложенисене май пур ҫĕрте сыпăнуллисемпе е союзсăррисемпе ылмаштарасси. Ылмаштарнă хыҫҫăн текст сăн-сăпачĕпе стилĕ, шухăш сĕмĕсем улшăннипе улшăнманнине сăнасси.

Пăхăнуллă хутлă предложенине хутсăрринчен уйăрасси. Пăхăнуллă предложенисен пĕлтерĕшĕсене палăртасси, ҫав пĕлтерĕшсем ҫыхăну мелĕсем урлă палăртнине сăнасси.

Пăхăнуллă предложение хутлă предложенири хутлă пĕрлĕхĕн шухăшне кура вырнаҫтарма пĕлесси.

5-9 классенче вĕреннине аса илсе пĕтĕмлетесси (3 сехет)

Чĕлхе тата пуплев. Пуплев тĕсĕсем: ҫыру тата калаҫу. Чĕлхе пуплевре аталанни.

Чĕлхе наукин пайĕсем.

№ й.	Пайсем	Сехет шучӗ	Тӗрӗслев ӗҫӗ	Ҫыхӑнуллӑ пуплеве аталантарасси
1	Чӑваша чӑваш чӗлхи кирлӗ (калаҫу)	1	-	-
2	8 класра вӗреннине аса илесси	4	1	
3	Сыпӑнуллӑ хутлӑ предложени	4		
4	Пӑхӑнуллӑ хутлӑ предложенисем	16	1	2
5	Кӑткӑс тытӑмлӑ хутлӑ предложенисем	6		
7	5-9 классенче вӗреннине аса илсе пӗтӗмлетесси	3	1	
	Пӗтӗмпе	34	3	2

Тӑван (чӑваш) чӗлхипе уйрӑммӑн вӗрентмелли тематика планӗсем
5 класс

№	Урок теми	Сехет шучӗ
1	Тӑван чӗлхе пур чух халӑх та пур. Кӳртӗм урок.	**1**
	Пуҫламӑш класра вӗреннине аса илсе ҫирӗплетесси, хушса вӗрентесси. Пуплев тата хутшӑну. Пуплев ӗҫӗ-хӗлӗ. Текст. Чӗлхен функцирен килекен тӗсӗсем.	**5**
2	Сасӑ тата сас палли. Алфавит (1§. Б, г, д, ж, з, ф, ц, щ, я, ь сас паллисене ҫырасси (2§)	1
3	Сӑмах тымарӗ. Аффикссем. (3§)	1
4	Тӳрӗ пуплевлӗ предложенисем. (12§)	1
5	Тӳрӗ пуплевлӗ предложенисем. Диалог.	1
6	Тӗрӗслев ӗҫӗ. Ҫырса илни. «Пулӑҫ упа».	1
	Фонетикӑпа орфоэпи. Графикӑпа орфографи. Пуплев тата хутшӑну. Пуплев ӗҫӗ-хӗлӗ. Текст. Чӗлхен функцирен килекен тӗсӗсем. Чӗлхе тата культура.	**14**
7	Алфавит. Вӗреннине аса илни (14§)	1
8	Уҫӑ сасӑсем, вӗсен мӑшӑрлӑхӗ (15§)	1
9	Изложени («Кайӑксен апатланӑвӗ»)	1
10	Текст стилӗсене уйӑрма вӗрентесси.	1
11	Хупӑ сасӑсем (21§)	1
12	Ялан янравлӑ хупӑ сасӑсем (22§)	1
13	Шавлӑ хупӑ сасӑсем (23§)	1
14	Хупӑ сасӑсен ҫемҫелӗхне ҫырура палӑртасси	1
15	Хупӑ сасӑсем вӑраммӑн илтӗнни, ӑна ҫырура палӑртасси	1
16	Тӗрӗслев диктанчӗ: «Шӑкӑлчи»	
17	Ударени (30§)	1
18	Сӑмахри уҫӑ сасӑсем тухса ӳкме пултарни. (32§)	
19	Чӑваш ударенийӗпе вырӑс ударенийӗ	1
20	«Фонетика, графика, орфографи, орфоэпи» темӑсене вӗреннине аса илни	1
	Лексика. Пуплев тата хутшӑну. Пуплев ӗҫӗ-хӗлӗ. Текст. Чӗлхен	**9**

	функциren килекен тĕсĕсем. Чĕлхе тата культура.	
21	Пĕр пĕлтерĕшлĕ тата нумай пĕлтерĕшлĕ сăмахсем (37§)	1
22	Сăмахсен тӳрĕ тата куçăмлă пĕлтерĕшсем (38§). «Тантăшăм» сăнлав сочиненийĕ	1
23	Омонимсем (39§)	1
24	Синонимсем (40§)	1
25	Антонимсем (41§)	1
26	Ятарлă сăмахсем (профессионализмсем) (43§)	1
27	Йышăннă сăмахсем (44§)	1
28	Кивелнĕ сăмахсем (45§)	1
29	Диалект сăмахĕсем (46§)	1
	Сăмах тытăмĕпе пулăвĕ, орфографи	**5**
30	Сăмах тымарĕ тата аффикссем	1
31	Сăмаха улăштаракан тата сăмах тăвакан аффикссем (49§)	1
32	Хутлă сăмахсем, вĕсен тĕсĕсем (51§)	1
33	Мăшăр сăмахсем (52§)	1
34	Тĕрĕслев диктанчĕ («Уйăх витĕмĕ»)	1

6 класра тăван (чăваш) чĕлхипе уйрăммăн вĕрентмелли тематика планĕ

№	**Урок теми**	**Сехет шучĕ**
1	Тăван чĕлхе – пĕлӳ çăлкуçĕ.	**1**
	5 класра вĕреннине аса илни	**3**
2	Мăшăр сăмахсем	1
3	Икĕ хут калакан сăмахсем, вĕсене тĕрĕс çырасси	1
4	5 класра вĕреннине аса илни.	1
	Морфологипе орфографии. Япала ячĕ	**9**
5	Чĕлхери сăмахсен ушкăнĕсем. Япала ячĕсем çинчен ăнлантарни	1
6	Пайăр ятсемпе пайăр мар ятсем	1
7	Пайăр ятсене çырасси	1
8	Япала ячĕсен хисепĕ	1
9	ÇПА. Изложени: «И.Я.Яковлев»	1
10	Япала ячĕсен вĕçленĕвĕ	1
11	Вырăс чĕлхинчен йышăннă япала ячĕсене çырасси	1
12	Япала ячĕсен камăнлăх форми	1
13	Вĕреннине аса илни. Япала ячĕсем	1
	Паллă ячĕсем	**3**
14	Паллă ячĕсем.	1
15	Паллă ячĕсен пахалăх виçине палăртакан формисем	1
16	Паллă ячĕсен палăрту форми	1
	Хисеп ячĕсем	**2**
17	Хисеп ячĕсене çырасси.	1
18	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Кашалотсем»	1
	Местоименисем	**5**
19	Сăпат местоименийĕсем	1
20	Таврăну местоименийĕсем	1
21	Кăтарту местоименийĕсем	1
22	Ыйту местоименийĕсем	1
23	Местоименисене морфологи тĕлĕшĕнчен тишкерни. Вĕреннине аса илни.	1
	Наречисем	**3**

24	Наречисем ҫинчен ăнлантарни. Наречисен пĕлтерĕш ушкăнĕсем	1
25	Наречисен танлаштару формисем	1
26	Ҫырса илни: «Наркотик – сиенлĕ чир»	1
	Евĕрлев сăмахĕсем	**1**
27	Евĕрлев сăмахĕсемпе паллаштарни	1
	Глаголсем	**7**
28	Глаголсем ҫинчен ăнлантарни. Глаголсен пĕлтерĕш ушкăнĕсем	1
29	Кăтарту наклоненийĕ. Хальхи вăхăт. Пулас вăхăт. Пĕрре иртнĕ вăхăт.	1
30	Темиҫе иртнĕ вăхăт.	1
31	Ĕмĕт наклоненийĕ	1
32	Хушу наклоненийĕ	1
33	Пĕтĕмлетӳ тĕрĕслев диктанчĕ: «Текерлĕк»	1
34	Тĕрĕслев диктантне тишкерни. Пĕтĕмлетӳ урокĕ	1

7 класра тăван (чăваш) чĕлхипе уйрăммăн вĕрентмелли тематика планĕ

Уроксен йĕрки	**Тема**	**Сехетсен шучĕ**
1	Кӳртĕм калаҫу. Тăван чĕлхе чуна ҫĕклет	**1**
6 класра вĕреннине аса илни		**3**
2	6 класра вĕреннине аса илни. Пуплев пайĕсем.	1
3	Вĕреннине аса илни. Глаголăн сăпатлă формисем.	1
4	Тĕрĕслев ĕҫĕ. Ҫырса илни: «Хур кайăк карти»	1
Глаголăн сăпатсăр формисем		**9**
5	Глагол. Глаголăн сăпатсăр формисем	1
6	Глаголăн инфинитив форми	1
7	Изложени: «Кучченеҫ»	1
8	Причастисем ҫинчен пĕтĕмĕшле ăнлантарни	1
9	Причастисен палăрту формисем	1
10	Деепричасти. Деепричастисем ҫинчен пĕтĕмĕшле ăнлантарни	1
11	Деепричастисен пулăвĕ	1
12	Глагол ҫинчен вĕреннине пĕтĕмлетни	1
13	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Хĕле кĕрес умĕн»	1
Пулăшу пĕлтерĕшлĕ пуплев пайĕсем		**15**
14	Пулăшу пĕлтерĕшлĕ пуплев пайĕсемпе паллаштарни	1
15	Хыҫ сăмахсем	1
16	Хыҫ сăмахсене аса илни	1
17	Ҫырса илни (грамматика ĕҫĕпе): «Илемлĕ ир».	1
18	Союзсем	1
19	Сыпăнуллă тата пăхăнуллă союзсем	1
20	Союзсене аса илни	1
21	Изложени: «Ҫĕмĕрт»	1
22	Татăксем	1
23	Татăксен ушкăнĕсем	1
24	Татăксене ҫырасси	1
25	Пулăшу пĕлтерĕшлĕ пуплев пайĕсене аса илесси	1
26	Междометисем	1
27	Междометисене ҫырасси	1
28	Междометисене ҫырасси	1
Синтаксис тата пунктуаци		**3**
29	Предложенири сăмахсен ҫыхăнăвĕ	1

30	Сăмах майлашăвĕн тытăмĕ	1
31	Вĕçен кайăка, чĕр чуна е йывăçа сăнласа çырнă текст	1
	6-мĕш тата 7-мĕш классенче вĕреннине аса илесси	**3**
32	Тулли пĕлтерĕшлĕ пуплев пайĕсене аса илни.	1
33	Пулăшу пĕлтерĕшлĕ пуплев пайĕсене аса илсе çирĕплетесси	1
34	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Миша пахчи»	1

8 класра тăван (чăваш) чĕлхипе уйрăммăн вĕрентмелли тематика планĕ

Уроксен йĕрки	**Темăсем**	**Сехетсен шучĕ**
1	**Кӳртĕм калаçу. Тăван чĕлхе – асаттесен пехилĕ**	**1**
	7 класра вĕреннине аса илни	**2**
2	Предложенипе сăмах майлашăвĕ. Анлă тата ансăр сăмах майлашăвĕсем.	1
3	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Каçхи илем».	1
	Тĕп членсемпе кĕçĕн членсем	**12**
4	Подлежащи.	1
5	Сказуемăй.	1
6	Подлежащипе сказуемăй çыхăнăвĕ.	1
7	Подлежащипе сказуемăй хушшине тире лартасси	1
8	«Ялан янра, чăваш сăмахĕ» сочинени.	1
9	Предложенин кĕçĕн членĕсем. Определени.	1
10	Дополнени.	1
11	Обстоятельство.	1
12	Обстоятельство.	1
13	Предложенисене.членсем тăрăх.тишкересси.	1
14	«Предложенин тĕп тата кĕçĕн членĕсем» темăна аса илсе çирĕплетесси.	1
15	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Кукук».	1
	Кăткăсланнă хутсăр предложенисем	**6**
16	Пĕр йышши членлă предложенисем	1
17	Союзсемпе çыхăнакан пĕр йышши членсем.	1
18	Чĕнӳ.	1
19	Кӳртĕм сăмахсемпе предложенисем.	1
20	Кӳртĕм сăмахсемпе предложенисене чарăну паллисемпе кăтартасси.	1
21	Кӳртĕм сăмахсемпе предложенисене чарăну паллисемпе кăтартасси.	1
	Урăх çын сăмахĕсене пĕлтермелли мелсем	**5**
22	Урăх çын сăмахĕсене пĕлтермелли тĕп мелсем	1
23	Тӳрĕ пуплевлĕ предложенисенче чарăну палли лартмалли йĕрке	1
24	Тӳрĕ пуплевлĕ предложенисенче чарăну палли лартмалли йĕрке	1
25	Диалог	1
26	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Икĕ çăл».	1
	Хутлă предложени	**6**
27	Хутлă предложенин паллисем.	1
28	Хутлă предложенин паллисем.	1
29	Çыхăну паллисĕр хутлă предложенисем.	1
30	Çыхăну паллисĕр хутлă предложенисенче чарăну паллисем лартасси.	1

31	Çыхăну паллисĕр хутлă предложенисенче чарăну паллисем лартасси.	1
32	Хутлă предложени çинчен вĕреннине аса илсе çирĕплетесси.	1
	8 класра вĕреннине аса илни.	**2**
33	8 класра вĕреннине аса илни.	1
34	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Пилеш кайăкĕсем».	1

9 класра тăван (чăваш) чĕлхипе уйрăммăн вĕрентмелли тематика планĕ

Уроксен йĕрки	**Темăсем**	**Сехетсен шучĕ**
1	**Кўртĕм калаçу. Чăваша чăваш чĕлхи кирлĕ..**	**1**
	8 класравĕреннинеасаилесси	**4**
2	Тўрĕ пуплевлĕ предложенисем	1
3	Мĕн вăл хутлă предложени?	1
4	Çыхăну паллисĕр хутлă предложенисем	1
5	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Ыраш хушшинче»	1
	Сыпăнуллă хутлă предложени	**4**
6	Сыпăнуллă хутлă предложенисем	1
7	Сыпăнуллă хутлă предложенисем	1
8	Сыпăнуллă хутлă предложенисем	1
9	«Сыпăнуллă хутлă предложени» темăна аса илесси	1
	Пăхăнуллăхутлăпредложени	**16**
10	Пăхăнуллă хутлă предложени пайĕсем	1
11	Пăхăнуллă предложение тĕп предложенипе çыхăнтаракан мелсем	1
12	Пăхăнуллă предложенин хутлă перлехри вырăне	1
13	Пăхăнуллă хутлă предложенисенче чарăну палли лартасси	1
14	«Чăваш апат-çимĕçĕ» проект ĕçĕ	1
15	Союзлă пăхăнуллă хутлă предложенисем	1
16	Союзла сăмахлă пăхăнуллă хутлă предложенисем	1
17	Союзла сăмахлă пăхăнуллă хутлă предложенисем	1
18	Хыççăмахлă пăхăнуллă хутлă предложенисем	1
19	Пайĕсене аффикссемпе çыхăнтаракан пăхăнуллă хутлă предложенисем	1
20	Пайĕсене–и аффикспа çыхăнтаракан пăхăнуллă хутлă предложенисем.	1
21	Пайĕсене падеж аффиксĕсемпе çыхăнтаракан пăхăнуллă хутлă предложенисем	1
22	Изложени	1
23	Пайĕсене вырăнĕ-йĕркипе çыхăнтаракан пăхăнуллă хутлă предложенисем	1
24	Пăхăнуллă хутлă предложенисене вĕреннине аса илесси	1
25	Тĕрĕслев диктанчĕ: „Салтак çырăвĕсем“.	1
	Кăткăс тытăмлă хутлăпредложенисем	**6**
26	Хутлă предложенисем кăткăсланни	1
27	Кăткăс тытăмлă çыхăну паллисĕр хутлă предложенисем	1
28	Кăткăс тытăмлă сыпăнуллă хутлă предложенисем	1
29	Кăткăс тытăмлă пăхăнуллă хутлă предложенисем	1
30	Хутлă предложенисене вĕреннине аса илесси	1
31	Синтаксиса вĕреннине аса илесси	1

	5-9 классенче вĕреннине аса илесси	**3**
32	5-9 классенче вереннине аса илесси	1
33	Тĕрĕслев диктанчĕ «Утарта»	1
34	Тĕрĕслев диктантне тишкерни. Пĕтĕмлетӳ	1

Хушса пани

Пăрăнмасăр тумалли практика ĕçĕсем

5 класс

№	Пăрăнмасăр тумалли практика ĕçĕсем	Тупмалли литература
1.	Тĕрĕслев ĕçĕ. Çырса илни. «Пулăç упа».	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. - 9 с.
2.	Изложени («Кайăксен апатланăвĕ»)	Л.П.Сергеев, Е.А.Андреева, Г.Ф. Брусова. Чăваш чĕлхи. 5-мĕш класс валли. – Шупашкар, 2017 – 45 с.
3.	Тĕрĕслев диктанчĕ («Шăкăлчи»)	. Л.П.Сергеев, Г.Ф. Брусова, В.В.Павлов. Диктант тексчĕсен пуххи: 5-9 классем валли. - Шупашкар, 2012 - 19с.
4.	Сочинени «Тантăшăм»	Л.П.Сергеев, Е.А.Андреева, Г.Ф. Брусова. Чăваш чĕлхи. 5-мĕш класс валли. – Шупашкар, 2017. – 132 стр. 316 хăн.
5.	Тĕрĕслев диктанчĕ («Уйăх витĕмĕ»)	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 41–42 с.

6 класс

№	Пăрăнмасăр тумалли практика ĕçĕсем	Тупмалли литература
1	ÇПА. «И.Я.Яковлев» изложени	М.Г.Данилова, М.З.Табакова. Сочинени евĕр изложении тексчĕсен пуххи. Чăваш шкулĕн 5-9 класĕсем валли. Шупашкар, 2007, - 35 стр.
2	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Кашалотсем»	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 66 с.
3	Тĕрĕслев ĕçĕ. Çырса илни: «Наркотик – сиенлĕ чир».	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 75 с.
4	Пĕтĕмлетӳ тĕрĕслев диктанчĕ: «Текерлĕк»	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 89 с.

7 класс

№	Пăрăнмасăр тумалли практика ĕçĕсем	Тупмалли литература

1	Тĕрĕслев ĕçĕ. Çырса илни: «Хур кайăк карти»	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 76 с.
2	Изложени: «Кучченес»	М.Г.Данилова, М.З.Табакова. Сочинени евĕр изложении тексчĕсен пуххи. Чăваш шкулĕн 5-9 класĕсем валли. Шупашкар, 2007, - 65 стр.
3	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Хĕле кĕрес умĕн»	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 102 с.
4	Çырса илни (грамматика ĕçĕпе): «Илемлĕ ир».	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 117 с.
5	Изложени: «Çĕмĕрт»	М.Г.Данилова, М.З.Табакова. Сочинени евĕр изложении тексчĕсен пуххи. Чăваш шкулĕн 5-9 класĕсем валли. Шупашкар, 2007, - 69 стр.
6.	Вĕçен кайăка, чĕр чуна е йываçа сăнласа çырнă текст	Ю.М.Виноградов, Л.Г.Петрова. Чăваш чĕлхи. 7 класс валли. – Шупашкар, 2016. 288 хăн. – 180 стр.
7.	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Миша пахчи»	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 132 с.

8 класс

№	**Пăрăнмасăр тумалли практика ĕçĕсем**	**Тупмалли литература**
1	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Каçхи илем».	Л.П.Сергеев, Г.Ф.Брусова, В.В.Павлов. Диктант тексчĕсен пуххи. 5-9 классем валли. Шупашкар, 2012. – 81 стр.
2	«Ялан янра, чăваш сăмахĕ» сочинени.	
3	Диктант. «Куккук»	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 131 с.
4	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Икĕ çăл»	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 166 с.
5	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Пилеш кайăкĕсем»	Л.П.Сергеев, Г.Ф.Брусова, В.В.Павлов. Диктант тексчĕсен пуххи. 5-9 классем валли. Шупашкар, 2012. – 114 стр.

9 класс

№	**Пăрăнмасăр тумалли практика ĕçĕсем**	**Тупмалли литература**
8.	Диктант: «Ыраш хушшинче»	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 170 с.
9.	„Чăваш апат-çимĕçĕ“ проект ĕçĕ	
10.	Изложени	М.Г.Данилова, М.З.Табакова. Сочинени евĕр изложении тексчĕсен пуххи. Чăваш шкулĕн 5-9 класĕсем валли. Шупашкар, 2007, - 158 стр.
11.	Тĕрĕслев диктанчĕ: „Салтак çырăвĕсем”.	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 187 с.
12.	Тĕрĕслев диктанчĕ: «Утарта»	Петрова Л.Г. Егорова В.А. Диктант пуххи: 5-11 классем валли. - Шупашкар, 2006. – 194 с.